

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԵՀ. ԳԵՈՐԳ Զ.Ի ԴԻՄՈՒՄԸ

ԵՐԵՎԱՆ ՄԵԾ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐՈՒՆ,

«Ա. Հայաստան» էն.

Հայ եկեղեցու պետքը՝ Կոթողիկոսներն ու Պատրիարքները, դարերի ընթացքում, հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչներն են հանդիսացել Պետութիւնների առաջ՝ և նորա բաղձանքների ու առուագանքների, խնդիրների ու պահանջների արտայցածիչները:

Այս պատմական ժոմենտին, երբ դեմոկրատ և աղաքասէր Մեծ Պետութիւնները՝ Սովետների Միութիւնը, Մեծ Բրիտանիան և Միացեալ Նահանգները յազդանակ տարան չարի և բռնութեան՝ ֆաշիզմի և նացիզմի վերայ, երբ լուծում են ժողովուրդների գոյութեան հարցերը՝ Թիւրքիայից վատարւած և ամբողջ աշխարհում թափառող հայ ժողովուրդը ամենայն իրաւունքով դնում է իր արիւնուած հարցը Մեծ Պետութիւննիրիդ արդարադատութեան առաջ:

Մենք՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ., հաւատարիմ
մեր ժողովրդապատվան տրադիցիաներին՝ որբազան պարտք ու-
նինք ի սփռուս աշխարհի ցրւած, դժբախտ հայ ժողովրդի դատը
ներկայացանելու Ձեզ, խնդրելով նորա արդար լուծումը, մանա-
ւանդ թէ արդ իմաստով բազմաթիւ դիմումներ ենք ստացել աշ-
խարհի ամէն կողմը ցրւած հայերի կողմից։ Հայ հին ժողովուր-

գը՝ դարերի ընթացքում 0-օմանեան Պետութեան լծի տակ՝ հանգուրժել է բոլոր զրկանքներին, հարստահարութիւններին և ծանրաժամանքներին, ենթարկել է, իրաւազուրկ ռայաշի-ստրուկի դրութեան, սակայն պահել է փանատիկ միջավայրում. իր քրիստոնէական կրօնը, կրթել է նորա խաղաղատէր ոգով, պահպանել է իր լեզուն և հաւատացել ազատութեան, որ պիտի բերէին քրիստոնեայ Պետութիւնները և քաղաքակրթութիւնը: Եւ երբ այդ յոյսը հետզինեաէ իրականանում էր հալկանեան բախտակից ժողովուրդների նկատմամբ ու նոքա ազաւում էին թրքական լժից՝ հայ ժողովրդի համար այդ դարձաւ. ճակատագրական աղէտ և այն՝ մահաքեր: Խնչպէս յայտնի է, Հայկական Բարենորդում ների խնդիրը առաջին անգամ քաղաքական ասպս բէզ իջաւ Սան-Սանքտ-պանոյի դաշնագրութեամբ 1878ին: Հայկական Վիլայէթների ծանր կացութիւնը, անվէրջանալի կեղեքումները և աւազակութիւնները, հայերի կեանքի ու գոյքի անապահովութիւնը ստիպեցին կ. Պոլսի հայոց Պատրիարքին դիմել յաղթական Խօսներին, որ՝ Թիւրքիայի հետ խաղաղութիւն կնքելիս՝ նկատի ունենան հայերի գժոխային վիճակը: Խուսերն ընդառաջ եկան, բայց Սան-Սանքտ-պանոյի 16րդ բարենպատ յօդւածը Բելլինում վերաւեց 61րդ աղէտաբեր յօդուածին:

Սուլթան Արգուշ Համբիկը՝ օգտակարվ Եւրոպական Մեծ Պետութիւնների հակամարտութիւնից և շահամոլութիւնից, վորխանակ իրազործելու իր յանձն առած բարեկնորդողումները, սկսեց ահատեմատիկ կերպով գործադրել իր դիւսական ծրագիրը՝ ոչնչացընել՝ հայերին, համարելով այն Հայկական հարցը ջնջելու լաւագոյն միջոցը։ Եւ յիրաւի, կաղմակերպած աւագակային բանդաների միջացող՝ մասնակի ջարդերով, Կողոպուաններով, հրդեհումներով և 1894—1896 թւերին աւելի քան 300,000 հայեր սպանել և վասելու պատճեն։

Սուլթանին յաջորդող ռեժիմները՝ Իթթիհատը — Թալաաթ և Հնգեր փաշաները և Քեմալական նոր Թիւրքիան՝ Համբդի այդպիսի «Բազաքան իմաստութիւնը» հասցըին իր գագաթնակէտին։ Առաջին իմպերիալիստական պատերազմի նախօրեակին Թիւրքիայում ապրով 2,500,000 հայերից, այսօր Թիւրքիայում կան մոտաւորագէտ 100,000 հայեր, որոնք քաշ են աւլիս իրենց ողբալի ուսումնական ու քաղաքական առաջնորդութեան համար։

Ի լրում հայ ժողովրդի գլխին եկած զժբախտագիւնհրի, թիւրքեր՝ 1920 թւին ուշագրուժ կերպով յարձակւեցին ու խեցին Հայաստանի Կարեւոր կենսական մասերը՝ Դարսը, Արդանանը, Սուրբալուն։ Սովետական նօրածին Միութիւնը աղատեց հայկական պատմական հողերի մի փոքր մասը, որպէս վրկեց նա այստեղ ապրող հայերին վերահատ բնաջնջումից։ Այսպիսով ստեղծուեցաւ շակական Սովետական Ռեսպուբլիկան, որը 25 տարուց ի վեր

խաղաղութեան և ազատութեան մէջ բուժելով՝ իր վերքերը զարգանում և բարգաւաճում է:

Այսօր ժողովուրդների բախտը Միացեալ դեմոկրատիկ Պետութիւնների ձեռքումն է։ Այս արիւնայեղ՝ պատերազմից յետու, ուր միլիոնաւոր հետնքեր զոհւեցին արդարութեան և հումանիզմի յարագանակի համար, մեծ և հզոր Պատութիւնների անխուսափելի պարտականութիւնն է, որ մարեն չարի և բռնութեան բոլոր օջախները, որպէսզի նորից չկրկնւեն ժողովուրդների ջարդերը։ Նրանց պարտքն է վերացնել անցեալ անարդարութիւնները, ճիշտ ձանաչել թշնամուն և բարեկամին, և հատուցանել ազնիւ և պարագանական պրեռաւծին, գոնւածին, անհուաւածին։

Այս հաւատքով Զեղ են դիմում թիւրքիայից վտարւած հին և նոր հայ գաղթականները, որոնք թափառում են երկրագնդի զանազան մասերում և նոցա հետ Ամենայն Հայոց Հին օւուրց Հայրապետութիւնը. և ինդրում Զեղ ճանաչել հայերի իրաւունքը իրենց պատմական հայրենիքի վրայ, որ նոքա սրբագործել են իրենց արիւնազ և քրտինքով և ծածկել յիշատակաց արժանի հարուստ կուլտուրական կոթողներով։ Մենք խնդրում ենք առնել թիւրքիայի ձեռքից այդ բռնագրաւած և այժմ համարեայ ամայացած հողերը և վերագարձնել իրենց իսկական տէրերին ու միացնել Առվետական Հայաստանին, որով նոքա. հսարաւորութիւն կունենան խաղաղ ապրելու իրենց եղբայրակիցների կողքին, աշխատելու և իրենց աղջակալին մշակոյթը զարգացնելու:

Սա կլինի պրդար գնահատականը այն հսկայական զոհաբերութիւնների և անձնազոհութեան, որ հայ ժողովուրդը բերեց յանուն միաւորեալ գերուցրաատիկ պետութիւնների գործին, տանուն դեմոկրատիայի յաղթանակին :

Հայ ժողովուրդը բոլոր ճակատներում քաջութեամբ կռւեց յաղթանակի համար, ուստի անիրաւութիւն կլինի, եթէ այս անգամ էլ նա յուսախաք լինի։ Աշխարհը աններելի կհամարէ, եթէ այս անգամ էլ հայերի սրբազն իրաւունքը չարգուի։

Թիւրքիայի գաֆան լծից ազատացին Յունաստանն ու Աերբիան, Թումանիան, Բուլգարիան, Լիբանանն ու Ալբանիան, Կրետէ կղզին ու Պաղեսաքինը։ Խչչու համար, ի՞նչ իմաստուն պատճառաբանութեամբ մարդկութիւնը պիտի զլանայ տառապեալ Հայաստանին տալու իր արգարածոյն իրաւունքը։

Պետութիւնները՝ յանուն իրենց հանդիսաւոր խոստումների և յայտարարած մկրդունքների պարաւոր են կատարել քայլաքա կրթական մի վեհ ակտ, մարդկութիւրական մի սուրբ գործ՝ փրկել վերջնական կորստից մի հին կուլտուրական ազգի մնացորդները, մի ազգի, որ ատեղել է կլասիկ լեզու և գրականութիւն, աւել է արեւատի հոյակապ կոթողներ, և ունի արժէքաւոր ներդրումներ համամարդկային կուլտուրայի մէջ։

Թիւրքիան և նրա բարեկամները՝ վիժեցնելու համար Հայկական գատը, յայտարարում են թէ՝ ներկայ Թիւրքիան դեմոկրատիկ իրաւակարգ ունի, նա հին Թիւրքիան չէ. և հայերը եթէ կամենան, կարող են վերադառնալ իրենց նախկին բնակավայրերը: Սակայն հայ ժողովուրդը անցեալի անթիւ փորձերից զիտէ, որ գոյութիւն չունի հին և նոր Թիւրքիա, նա միեւնոյն Թիւրքիան է. և հայ ժողովուրդը, ինչպէս և եւրոպական դիպլոմա-

Միակ ելքն է Թիւրքա-Հայաստանի ազատագրումը և կցումը

Առվետական Հայաստանին :
Ուստի վերոտին խնդրում ենք, որ Թիւրքիայի Հայկական Վելայէթները միացեն Առվետական Հայաստանին, որպէսզի հայութիւնը ամբողջանայ՝ հաւաքիւ ելով հայրենի երկրութ, և ապա հոգութեան ու խաղաղութեան մէջ՝ շարունակէ իր ընդհատած քաղաքակրթական աշխատանքը և ի յայտ բերէ իր անուրանալի

Այս արդար ու լինեմ գործի յաջողութեան համար ազերանօք դիմում եմ Ամենակարող Աստծու օգնութեանը, թող նարձեալն օրհնէ Ձեզ եւ առաջնորդէ Ձեր միտքն ու կամքը բարին կտարելում, այլև շարժէ ներկայ Թիւրքիայի ղեկավարների խիզճը քաւելու իրենց և նախորդների ծանր յանցանքները, որպէսզի վերանայ այն ամենամեծ անարդարութիւնը, որ կտարելու լուսաւորութեան և քաղաքակրթութեան դարում, մի ըստ ամենայնի խաղաղ, ջանաչը և սաենթագործող ժողովրդի հանդէա:

ԳԵՐԱԴՐՈՒՅԹ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԱՅՈՑ

U. S. Fish & Game